

Z problematyki umorzenia konsensualnego

AGNIESZKA KANIA

Katedra Prawa Karnego i Postępowania Karnego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Zielonogórskiego

Obowiązująca od 1 lipca instytucja umorzenia konsensualnego (art. 59a k.k.)¹ stanowi nowe rozwiązanie karnomaterialne², pozwalające na redukcję odpowiedzialności karnej. Wspomniana regulacja została wprowadzona do rozdziału VI kodeksu karnego, poświęconego zasadom sądowego wymiaru kary. Uzasadnienia dla niniejszej instytucji poszukuje się najczęściej w ramach konstrukcji tzw. zgody następczej pokrzywdzonego³, która *de facto*, a przynajmniej prakseologicznie, jest

¹ Analizowana regulacja została wprowadzona na mocy ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy — Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r., poz. 1247 ze zm.), w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 396). Rozważana instytucja bywa przy tym różnie określana w piśmiennictwie. Obok zwrotu umorzenie konsensualne, pojawiają się również inne formuły, jak: umorzenie wnioskowe, kompensacyjne czy umorzenie restytucyjne. Zob. A. Lach, *Umorzenie postępowania karnego na podstawie art. 59a k.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2015, nr 1–2, s. 137.

² R. Koper, *Istota i charakter prawny regulacji określonej w art. 59a k.k.*, „Przegląd Sądowy” 2015, nr 1, s. 98–99.

³ W. Wróbel, *Znaczenie zgody następczej oraz rezygnacji przez dysponenta dóbr prawnych z ochrony prawnokarnej w perspektywie zasady ultima ratio prawa karnego*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012, s. 751 n.; por. także M. Królikowski, *Wokół problematyki tzw. umorzenia restytucyjnego*, [w:] *Problemy wymiaru sprawie-*

traktowana tak samo, jak zgoda uprzednia⁴. W innej — zdecydowanie sceptycznej — argumentacji podnosi się natomiast, że zasadniczą motywacją skłaniającą do wprowadzenia i porzestania na umorzeniu konsensualnym, pozostaje czysty praktycyzm, pewna bezradność, a także swego rodzaju obawa przed niesprawnie działającym, tradycyjnym wymiarem sprawiedliwości⁵.

Komentowana instytucja umorzenia konsensualnego została obwarowana przez ustawodawcę szeregiem przesłanek. Ich analizę wypada rozpocząć od podstawowego elementu inicjującego postępowanie w trybie art. 59a k.k., czyli od wniosku pokrzywdzonego⁶. Posiłkując się treścią art. 116 k.p.k.⁷, należy przyjąć, że wniosek ten może zostać złożony

dlivości karnej. Księga Jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego, red. A. Bachnio-Parych *et al.*, Warszawa 2013, s. 76.

⁴ M. Królikowski, *Wymiar kary po 1 lipca 2015 r.*, [w:] *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015. Przewodnik po zmianach*, red. P. Wiliński, Warszawa 2015, s. 398; M. Królikowski, K. Szczucki [w:] M. Błaszczyk *et al.*, *Kodeks karny. Część ogólna*, t. 2. *Komentarz. Art. 32–116*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2015, s. 238–240; K. Szczucki, *Kolizja interesu prywatnego i publicznego u podstaw prokonstytucyjnej wykładni prawa karnego*, [w:] *Interes publiczny a interes prywatny w prawie*, Warszawa 2012, s. 107 n.; *idem*, *Dobro wspólne jako przesłanka decyzji kryminalizacyjnej*, [w:] *Dobro wspólne. Teoria i praktyka*, red. W. Arndt *et al.*, Warszawa 2013, s. 266 n.

⁵ Tak m.in. T. Bojarski, *Znaczenie zasady legalizmu dla zasady równości wobec prawa oraz w świetle ogólnych dyrektyw wymiaru kary*, [w:] *Zasada legalizmu w procesie karnym*, t. 1, red. B. Dudzik *et al.*, Lublin 2015, s. 76–79; P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, *Opinia sporządzona na zlecenie Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych dotycząca proponowanych zmian w kodeksie karnym i kodeksie wykroczeń*, s. 5, legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/4804/4805/31912/.../dokument41498.pdf (dostęp: 17.07.2015); M. Budyn-Kulik, *Wzajemny wpływ świadomości społecznej i percepcji systemu prawa na funkcjonowanie zasady legalizmu i wyjątków od niej*, [w:] *Zasada legalizmu w procesie karnym*, s. 98–103.

⁶ S. Steinborn, *Ekspertyza prawna do projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania karnego, ustawy — Kodeks karny i niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 870)*, s. 30, orka.sejm.gov.pl/RexDomk7.nsf/0/.../\$file/i3304-12.rtf (dostęp: 17.07.2015).

⁷ Zgodnie z postulatem doktryny, przepis ten powinien mieć odpowiednie zastosowanie do przypadków, gdy przedmiotowy wniosek jest składany na etapie postępowania sądowego. R.A. Stefański, *Umorzenie restytucyjne — odstępstwem od zasady legalizmu*, [w:] *Zasada legalizmu w procesie karnym*, t. 1, red. B. Dudzik *et al.*, Lublin 2015, s. 437. Warto w tym miejscu nadmienić, że ustawodawca nie określił trybu, w jakim, po wpłynięciu aktu oskarżenia sąd powinien rozpoznać niniejszy wniosek. Por. A. Pilch,

w formie pisemnej bądź ustnej do protokołu. Zgodnie z przepisami ustawowymi podmiotem uprawnionym do jego złożenia jest pokrzywdzony, co tym samym pozwala stwierdzić, że z instytucji umorzenia konsensualnego nie będą mogli skorzystać sprawcy tzw. przestępstw bez ofiar⁸. W tym miejscu pojawia się jednak pytanie, czy pokrzywdzonym w świetle art. 59a § 1 k.k. może być tylko osoba fizyczna⁹, czy również osoba prawna (art. 49 k.p.k.)? Zarysowana w ten sposób wątpliwość wynika *de facto* z kolejnej przesłanki ustawowej, odwołującej się do pojednania pokrzywdzonego ze sprawcą. Intuicyjnie można by bowiem stwierdzić, że wspomniane pojednanie posiada *stricte* personalne zabarwienie, co w konsekwencji skłaniałoby do podzielenia stanowiska, że jest ono możliwe wyłącznie między osobami fizycznymi¹⁰. Podążając tym tokiem rozumowania, wypadałoby stwierdzić, iż — zwłaszcza w kontekście wymienionej okoliczności pojednawczej — przedmiotowy wniosek może zostać złożony wyłącznie przez osobę fizyczną. Jednocześnie jednak nie sposób pominąć, że osoby prawne działają przecież przez swoje ograny, w skład których wchodzi wspomniane osoby fizyczne¹¹. Mówi o tym zresztą wprost art. 51 § 1 k.p.k. — „Za pokrzywdzonego, który nie jest

Umorzenie kompensacyjne w trybie art. 59a k.k. — wybrane zagadnienia, „Palestra” 2015, nr 7–8, s. 59–60. W ocenie J. Majewskiego, sąd rozpoznaje wniosek o umorzenie postępowania albo na posiedzeniu przed rozprawą główną, albo na rozprawie. Jeżeli wniosek zostaje uwzględniony po rozpoczęciu przewodu, to stosowna decyzja w tym zakresie powinna zapaść w formie wyroku. J. Majewski, *Umorzenie postępowania karnego w trybie art. 59a k.k. a działania obrońcy*, [w:] *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015. Przewodnik po zmianach*, red. P. Wiliński, Warszawa 2015, s. 180.

⁸ Por. Ł. Chojniak, W. Jasiński, *Opinia prawna dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw*, s. 15, orka.sejm.gov.pl/RexDomk7.nsf/0/.../\$file/i1611-13A.rtf, s. 14 (dostęp: 17.07.2015).

⁹ L. Falandysz, *Pokrzywdzony w prawie karnym i wiktymologii*, Warszawa 1980, s. 42; W. Syk, *Wpływ pokrzywdzonego na tok postępowania przygotowawczego w polskim procesie karnym*, Kraków 2006, s. 47 n.

¹⁰ A. Zoll [w:] G. Bogdan *et al.*, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1–116 K.K.*, red. A. Zoll, Warszawa 2012, s. 922; odmiennie m.in. B. Kunicka-Michalska, [w:] A. Grześkowiak *et al.*, *System prawa karnego*, t. 6. *Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, red. M. Melezini, Warszawa 2010, s. 969.

¹¹ J. Lachowski [w:] M. Błaszczyk *et al.*, *Kodeks karny — część ogólna...*, s. 338, 344.

osobą fizyczną, czynności procesowych dokonuje organ uprawniony do działania w jego imieniu”¹².

Poza dyskusją pozostaje przy tym, że w przypadku osób małoletnich¹³ lub ubezwłasnowolnionych¹⁴ odpowiednie zastosowanie znajdzie art. 51 § 2 k.p.k., pozwalający przyjąć, iż w takich sytuacjach z wnioskiem o umorzenie może wystąpić przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczę pozostaje pokrzywdzony. Jeżeli zaś pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, w szczególności ze względu na wiek lub stan zdrowia, jego prawa, zgodnie z przepisami proceduralnymi, może wykonywać osoba sprawująca nad nim pieczę (art. 51 § 3 k.p.k.). Mając na uwadze wyrażony w orzecznictwie pogląd o prawnie relewantnym charakterze pojednania sprawcy z najbliższymi pokrzywdzonego, można by *prima facie* wyrazić stanowisko, że dopuszczalne jest przyznanie prawa spadkobiercom pokrzywdzonego do wystąpienia z przedmiotowym wnioskiem¹⁵. Wydaje się jednak, że realizacja tej czynności przez osobę najbliższą pokrzywdzonemu, który zmarł, prowadziłaby do wypaczenia sensu omawianej instytucji¹⁶. Stanowisko to zaś mogłoby ulec pewnemu

¹² Por. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2014 r., IV KK 364/13, *Legalis* nr 1024789.

¹³ Jeżeli sprawcą byłby drugi z rodziców, wniosek mógłby jedynie zostać złożony przez kuratora. Por. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 stycznia 2015 r., SK 5/12, *Legalis* nr 815910: „Art. 51 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) w związku z art. 98 § 2 pkt 2 w związku z art. 98 § 3 w związku z art. 99 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. — Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2012 r., poz. 788 ze zm.) w zakresie, w jakim wyłączają możliwość wykonywania przez rodzica małoletniego — działającego w charakterze przedstawiciela ustawowego — praw tego małoletniego jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko drugiemu z jego rodziców i wprowadzają obowiązek ustanowienia w tym celu kuratora, są zgodne z art. 47 w związku z art. 51 ust. 1, z art. 48 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 i z art. 72 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie są niezgodne z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i z art. 72 ust. 3 Konstytucji”.

¹⁴ Zob. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2014 r., III KK 366/13, *Legalis* 768677.

¹⁵ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2003 r., I KZP 19/03, *Legalis* nr 58817.

¹⁶ W ocenie J. Majewskiego akt pojednania nie jest przejawem uprawnień procesowych pokrzywdzonego, co tym samym oznacza, że nie mieści się w zakresie terminu „wykonywanie praw pokrzywdzonego”. J. Majewski, *op. cit.*, s. 174.

złagodzeniu, jeżeli udowodniono by w sposób niebudzący wątpliwości, że przed śmiercią pokrzywdzony wyraził taką wolę¹⁷.

Warto przy tym nadmienić, że ustawodawca nie przewidział żadnego przepisu regulującego kwestię cofnięcia wniosku przez pokrzywdzonego¹⁸. Prowadzi to tym samym do konkluzji, iż pokrzywdzony korzysta w tym zakresie z pełnej swobody aż do momentu uprawomocnienia się postanowienia wydanego w przedmiocie wspomnianego wniosku¹⁹.

W analizach poświęconych umorzeniu konsensualnemu uwagę zwraca także cezura czasowa, o której mowa w art. 59a § 1 k.k. Założenie o prekluzyjnym charakterze wymienionego tam terminu nakazywałoby przyjąć, że skuteczne złożenie wniosku w trybie niniejszego przepisu jest możliwe przed rozpoczęciem przewodu sądowego w pierwszej instancji²⁰. Warto przy tym zauważyć, że ustawodawca nie wprowadził tutaj warunku, w postaci dokonania tej czynności na pierwszej rozprawie głównej²¹. W praktyce oznacza to zatem możliwość wystąpienia z wnioskiem z art. 59a k.k. przed ponownym rozpoczęciem przewodu sądowego na rozprawie głównej, które nastąpiło wskutek odroczenia, przerwania lub przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji²².

¹⁷ Z. Świda, *Uwagi o warunkowym umorzeniu postępowania*, [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego*, red. Z. Cwiakalski, Z. Artymiak, Warszawa 2009, s. 267.

¹⁸ Por. S. Steinborn, *Odwolalność oświadczeń woli a porozumienia w polskim procesie karnym*, „Palestra” 2001, nr 7–8, s. 29 n.; I. Nowakowski, *Zagadnienia odwołalności czynności stron w projekcie kodeksu postępowania karnego*, [w:] *Problemy reformy prawa karnego*, red. T. Bojarski, Lublin 1993, s. 319–320.

¹⁹ A. Pilch, *Umorzenie kompensacyjne...*, s. 63.

²⁰ A. Lach, *op. cit.*, s. 143; R.A. Stefański, *Umorzenie restytucyjne...*, s. 439.

²¹ A. Lach, *op. cit.*, s. 143; R.A. Stefański, *Umorzenie restytucyjne...*, s. 439; J. Kasiński, *Konsensualne formy zakończenia postępowania w świetle zmian procedury karnej projektowanych przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego*, [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga Jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011, s. 694–695.

²² A. Jezusek, *Tzw. umorzenie konsensualne — węzłowe problemy wiążące się z wykładnią art. 59a k.k.*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2014, nr 4, s. 113; odmienny pogląd w kontekście ustawowej definicji młodocianego wyrażono w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2012 r., I KZP 5/12 Legalis nr 482553.

W tym miejscu pojawia się wątpliwość czy ustawowa delimitacja, związana z rozpoczęciem przewodu sądowego w pierwszej instancji, odnosi się do chwili złożenia wniosku w trybie art. 59a k.k., czy też tylko do momentu, w którym swoje powinności powinien spełnić sprawca wobec pokrzywdzonego. W sytuacji, gdy złożenie wniosku zostałoby ograniczone niniejszą barierą temporalną, wówczas wydaje się, że realne szanse na osiągnięcie kompromisu między pokrzywdzonym a sprawcą, z uwagi właśnie na wspomnianą granicę czasową, ulegają wyraźnemu zmniejszeniu²³. Odnosząc powyższe uwagi do treści art. 59a § 1 k.k., wypadałoby zauważyć, iż brzmienie ustawy nie pozostawia wątpliwości, że prawodawca *de facto* nie określił momentu końcowego do wystąpienia z wnioskiem. Przy takim ujęciu należałoby stwierdzić, że stosowny wniosek można złożyć aż do momentu prawomocnego rozstrzygnięcia o odpowiedzialności karnej sprawcy²⁴.

Ponadto, warto także zauważyć, że treść przepisu art. 59a k.k. nie wskazuje, na jakim etapie procesu taka decyzja mogłaby zostać podjęta. Stosownej podpowiedzi w tym zakresie nie dostarcza również ogólne określenie czynności, niesprecyzowanego ustawowo organu, mówiące o „umorzeniu” postępowania. Wyraźnie procesowe konotacje tego przepisu nakazywałyby przyjąć założenie o rozdzieleniu kompetencji w tego rodzaju sytuacjach pomiędzy organem prowadzącym postępowanie przygotowawcze²⁵ a sądem. W dalszej kolejności wypadałoby więc

²³ Ł. Chojniak, *Umorzenie restytucyjne — odpowiedź na zjawisko nadmiernej kryminalizacji i penalizacji*, [w:] *Granice kryminalizacji i penalizacji*, red. S. Pikulski, M. Romańczuk-Grącka, Olsztyn 2013, s. 612.

²⁴ A. Jezusek, *op. cit.*, s. 115; A. Pilch, *Umorzenie kompensacyjne (art. 59a k.k.)*, [w:] *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, red. W. Wróbel, Kraków 2015, s. 339.

²⁵ Por. w tym zakresie uwagi, w świetle których zarówno entuzjastycznie, jak również sceptycznie oceniano prokuratorskie uprawnienia w zakresie spraw o charakterze konsensualnym. A. Murzynowski, *Mediacja w toku postępowania przygotowawczego*, [w:] *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana Profesorowi Tadeuszowi Nowakowi*, red. S. Stachowiak, Poznań 2002, s. 253; *idem*, *Mediacja w postępowaniu przygotowawczym*, „Jurysta” 2002, nr 9, s. 4–6; D. Kuźelewski, *Wpływ prawa karnego materialnego na mediację między pokrzywdzonym a oskarżonym — wybrane aspekty*, [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. Ćwiakalski, G. Artymiak, Warszawa 2009, s. 362; K. Marszał, *Proces karny. Zagadnienia ogólne*, Katowice 2013, s. 497; C. Kulesza, *Za i przeciw mediacji w sprawach karnych na gruncie aktualnej regulacji*

rozstrzygnąć, na jakim etapie postępowania przedjurysdykcyjnego taka decyzja mogłaby zostać podjęta. Z jednej strony wobec braku jakiejkolwiek regulacji w tym zakresie niektórzy autorzy twierdzą, że jest to możliwe czy wręcz pożądane już w fazie postępowania *in rem*. Niniejszy kierunek wykładni uzasadniają zresztą słowa ustawodawcy, który wprost mówi o sprawcy, a nie o oskarżonym²⁶. Za takim rozumowaniem przemawia również niecelowość ograniczania praw pokrzywdzonego, które mogłoby wynikać z opieszałości działań organów ścigania²⁷. Z drugiej jednak strony wydaje się, że organ podejmujący decyzję o umorzeniu powinien być przekonany, że konkretna osoba dopuściła się określonego czynu. Wprawdzie nie będzie w tym zakresie wymagane przyznanie się do winy, to jednak zgromadzony materiał dowodowy nie powinien pozostawiać wątpliwości co do kwestii popełnionego przez sprawcę przestępstwa²⁸. Powyższe założenie sugerowałoby tym samym, że momentem właściwym do wystąpienia z wnioskiem, o którym mowa w art. 59a k.k., pozostaje faza *in personam*, pozwalająca na zidentyfikowanie sprawcy.

Kolejną przesłanką, uprawniającą do skorzystania z instytucji umorzenia konsensualnego pozostaje brak uprzedniego skazania sprawcy²⁹ za przestępstwo umyślne popełnione z użyciem przemocy. Wobec powyższego należałoby w pierwszej kolejności ustalić, czy ewentualne skazanie sprawcy, jako przeszkoda stosowania instytucji z art. 59a k.k., musi być potwierdzone wyrokiem prawomocnym. Karnoprocesowa zasada domniemania niewinności podpowiada, że oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem. W związku z powyższym, bazowanie na treści orzeczeń nieprawomocnych mogłoby rodzić negatywne konsekwencje wobec sprawcy, który — przynajmniej jeszcze w tym momencie — zasługuje na

prawnej, [w:] *Mediacja karna jako forma sprawiedliwości naprawczej*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2011, s. 50; J. Zagrodnik, *Model interakcji postępowania przygotowawczego oraz postępowania głównego w procesie karnym*, Warszawa 2013, s. 106.

²⁶ A. Pilch, *Umorzenie kompensacyjne (art. 59a k.k.)*, [w:] *Nowelizacja...*, s. 338.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ A. Pilch, *Umorzenie kompensacyjne* ... s. 57–58; A. Lach, *op. cit.*, s. 143–144; R.A. Stefański, *Umorzenie restytucyjne*..., s. 439.

²⁹ Trafnie przy tym wskazuje R. Koper, że brak karalności stanowi ujęcie węższe od braku skazania. R. Koper, *Warunki umorzenia postępowania karnego w trybie art. 59a k.k.*, „Ius Novum” 2014, nr 3, s. 20–22.

status osoby niewinnej³⁰. Negatywną przesłanką umorzenia konsensualnego pozostaje więc wyrok skazujący, który stał się prawomocny przed wydaniem orzeczenia o umorzeniu postępowania w trybie art. 59a k.k.³¹

Ponadto, z brzmienia rozważanego przepisu wynika, że nie każdy rodzaj uprzedniego skazania stanowi przeszkodę dla skorzystania z instytucji z art. 59a k.k. Wprowadzając w tym zakresie pewne ograniczenia³², ustawodawca wyraźnie stwierdza, że chodzi tutaj o skazanie za przestępstwo umyślne, popełnione z użyciem przemocy. W tym zakresie pewne kontrowersje interpretacyjne wzbudza kodeksowe określenie, odwołujące się do przestępstw „z użyciem przemocy”³³. Zasadnicza trud-

³⁰ A. Tęcza-Paciorek, *Zasada domniemania niewinności w polskim procesie karnym*, Warszawa 2012, s. 285–289; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2000 r., V KKN 325/00, Legalis nr 316282; zob. także Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 listopada 1999 r., II AKZ 537/99, KZS 1999, nr 12, poz. 25.

³¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2007 r., II KK 168/07, Legalis nr 954127; w kontekście art. 66 k.k. zob. m.in. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 października 2010 r., II KK 141/10, Legalis nr 280124.

³² R. Koper wskazuje, że niniejsze ograniczenie jest niespójne z konstrukcją warunkowego umorzenia postępowania, które stanowiąc dotkliwszą formę reakcji karnoprawnej dla sprawcy, przewiduje warunek niekaralności za każde przestępstwo umyślne. Por. R. Koper, *Warunki umorzenia...*, s. 22; Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 października 2003 r., II KK 156/03, Legalis nr 61361; por. także A. Jezusek, *op. cit.*, s. 104.

³³ Na temat pojęcia przemocy zob. w szczególności T. Hanausek, *Przemoc jako forma działania przestępnego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 1966, nr 24, s. 5–6, 104, 109; *idem*, *O niektórych granicach pojęcia przemocy w prawie karnym*, „Państwo i Prawo” 1967, nr 10, s. 580; W. Kubala, *Znamie przemocy w ujęciu art. 123 KK*, „Problemy Praworządności” 1987, nr 7–8, s. 16 n.; T. Bigoszewski, *Przemoc jako znamie strony przedmiotowej*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 1997, nr 2, s. 19 n.; K. Krajewski, *O pojęciu przemocy w kryminologii*, Warszawa 1988; Z. Wizelberg, *Praktyka sądowa w sprawach o przestępstwa z art. 203–204 KK*, „Palestra” 1968, nr 1, s. 67 n.; H. Rajzman, *Przestępstwa przeciwko godności i wolności człowieka*, „Nowe Prawo” 1962, nr 3, s. 326; W. Gutenkunst, *O przestępstwie rabunku*, „Państwo i Prawo” 1954, nr 2, s. 261 n.; K. Daszkiewicz, *Przestępstwa popełniane przemocą w świetle przepisów kodeksu karnego z 6 czerwca 1997 r.*, „Palestra” 2000, nr 2–3, s. 44 n.; J. Wawrowski, *Przestępstwa z użyciem przemocy — przemoc a przemoc wobec osoby*, „Przegląd Sądowy” 2007, nr 6, s. 121 n.; M. Wysocki, *Przemoc wobec osoby w rozumieniu art. 191 KK*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 3, s. 60. Interdyscyplinarne ujęcie przemocy zaprezentowano również w pracy zbiorowej *Przemoc w życiu codziennym*, red. B. Hołyst, Warszawa 1997.

ność przy wykładni tej przesłanki sprowadza się w istocie do ustalenia, czy swoim zakresem obejmuje ona przestępstwa, w przypadku których „użycie przemocy” stanowi ustawowe znamię danego czynu zabronionego, czy też odzwierciedla ono sposób realizacji czynności wykonawczej.³⁴ Z literalnego brzmienia art. 59a § 1 k.k. nie wynika przy tym, że „użycie przemocy” musi należeć do zespołu znamion przestępstwa, za które sprawca był uprzednio skazany³⁵. Jednocześnie jednak przyjęcie szerokiej wykładni cytowanego sformułowania można by ocenić jako dysfunkcjonalne, skoro wymagałoby od organu rozstrzygającego dokładnej znajomości i analizy ewentualnego wyroku skazującego³⁶.

Rozważając dalej ustawowe przesłanki determinujące umorzenie postępowania w trybie art. 59a k.k., należy stwierdzić, iż *conditio sine qua non* skorzystania z tej instytucji stanowi również pojednanie się sprawcy z pokrzywdzonym. Czynność ta — jak się podkreśla — ma przeciwdziałać wynaturzeniu omawianej instytucji, nie pozwalając tym samym na traktowanie jej jako mechanizmu „prostego wykupu od odpowiedzialności karnej”³⁷. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że akt pojednania umożliwia pełną realizację sprawiedliwości naprawczej, a jego istotą pozostaje przeproszenie pokrzywdzonego³⁸ i przebaczenie

³⁴ N. Kłaczyńska [w:] J. Giezek, N. Kłaczyńska, G. Łabuda, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2012, s. 323; T. Kozioł, *Przestępstwo z użyciem przemocy jako przesłanka orzeczenia środka karnego z art. 41a § 1 Kodeksu karnego*, „Przegląd Sądowy” 2013, nr 11–12, s. 26 n.; R.A. Stefański, *Środek karny nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 2, s. 12–13; A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 111; W. Zalewski [w:] M. Błaszczuk et al., *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 32–116*, t. 2, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2010, s. 116.

³⁵ J. Majewski, *op. cit.*, s. 178.

³⁶ R. Zawłocki, *Umorzenie restytucyjne z art. 59a Kodeksu karnego — zasady stosowania i związane z nimi podstawowe problemy interpretacyjne*, „Monitor Prawniczy” 2015, nr 14, s. 742.

³⁷ M. Królikowski, *Wymiar kary po 1 lipca 2015 r.*, [w:] *Obrońca i pełnomocnik...*, s. 396.

³⁸ W orzecznictwie podkreśla się przy tym, że przeproszeniu nie należy nadawać szczególnego znaczenia, jeżeli nie zostanie ono połączone: „[...] z wyrażeniem żalu, skruchy ani deklaracją poprawy zachowania czy choćby ubolewania z powodu zaistniałego zdarzenia”. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 7 listopada 2013 r., II AKa 187/13, KZS 2014, nr 1, poz. 60; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 1 lipca

sprawcy przez ofiarę³⁹. Inicjatywę w procedurze pojednawczej powinien zaś — przynajmniej co do zasady — wykazać sprawca, natomiast pokrzywdzony pozostawałby ostatecznie decydującym co do samej kwestii pojednania⁴⁰. Wobec wyrażonych już wcześniej uwag wypadałoby również zaznaczyć, że samo pojednanie stanowi akt woli, do którego może dojść pomiędzy osobami bezpośrednio zaangażowanymi w konflikt⁴¹. Bez znaczenia pozostaje przy tym forma oraz motywacja, która przyświecała w tym zakresie uczestniczącym w niniejszym pojednaniu, jak również weryfikacja szczerości uczuć, które znalazły się u jego podstaw.

Warunkiem umorzenia konsensualnego pozostaje ponadto obowiązek sprawcy naprawienia szkody lub zadośćuczynienia pokrzywdzonemu za doznaną krzywdę. Ustawodawca zastrzegł przy tym wyraźnie (art. 59a § 2 k.k.), iż w sytuacji, gdy czyn został popełniony na szkodę więcej niż jednego pokrzywdzonego, warunkiem umorzenia jest pojed-

2004 r., II AKa 128/04, KZS 2004, nr 7–8, poz. 49; por. także Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4 grudnia 2003 r., II AKa 338/03, KZS 2004, nr 2, poz. 23.

³⁹ D. Wójcik, *Mediacja — nowa instytucja w procesie karnym. Idea i problemy praktyczne*, [w:] *U progu nowych kodyfikacji karnych. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Leonowi Tyszkiewiczowi*, Katowice 1999, s. 329; T. Koziół, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego*, Warszawa 2009, s. 131. W judykaturze podnosi się przy tym, że: „Szczere z jednej strony, a akceptowane z drugiej strony przeproszenie jest niebagatelną okolicznością z punktu widzenia dyrektyw wymiaru kary, zbliżając się do stanu pojednania się, któremu ustawodawca przypisuje istotne znaczenie”. Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4 kwietnia 2013 r., II AKa 81/13, LEX nr 1322877.

⁴⁰ R. Kokot, *Idea sprawiedliwości naprawczej z perspektywy projektowanych zmian kodeksu karnego*, „Ius Novum” 2013, nr 2, s. 38. Ustawowe określenie odwołujące się do „pojednania” bywa niekiedy sceptycznie oceniane na płaszczyźnie prawnokarnej. Może ono bowiem sugerować dwustronne wyrządzenie krzywdy. Stąd też trafniejszymi formułami w tym zakresie byłyby zwroty nawiązujące do przeproszenia pokrzywdzonego bądź do wybaczenia sprawcy przestępstwa. Por. B. Kunicka-Michalska [w:] E. Bieńkowska *et al.*, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. G. Rejman, Warszawa 1999, s. 1046; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., II KK 272/11, Legalis nr 492142; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2008 r., IV KK 164/08, Legalis nr 212076.

⁴¹ Por. stanowisko Sądu Najwyższego — Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2003 r., I KZP 19/03, Legalis nr 58817; krytycznie na ten temat — T. Koziół, *Glosa krytyczna do Uchwały SN z 30 września 2003 r., I KZP 19/03*, „Państwo i Prawo” 2004, nr 7, s. 126.

nanie się, naprawienie przez sprawcę szkody oraz zadośćuczynienie za wyrządzoną krzywdę w stosunku do wszystkich pokrzywdzonych⁴².

W kontekście rozważanej okoliczności wypadałoby w pierwszej kolejności rozstrzygnąć, czy przesłanką umorzenia konsensualnego pozostaje zobowiązanie sprawcy do dokonania pełnej kompensaty. Z literalnego brzmienia ustawy nie wynika przy tym, w jakim stopniu powinna nastąpić rekompensata⁴³. Z jednej strony takie ujęcie podpowiadałoby więc, że dopuszczalne jest częściowe naprawienie szkody lub częściowe zadośćuczynienie za wyrządzoną krzywdę, które mogłyby mieć miejsce np. w sytuacji, gdy pokrzywdzony dobrowolnie zwolnił sprawcę, w określonym zakresie, z obowiązku jej naprawienia czy też z zadośćuczynienia za wyrządzoną krzywdę⁴⁴. Z drugiej jednak strony, nie sposób byłoby pominąć, że założenie o pełnej kompensacie może znaleźć wsparcie w klasycznej maksymie *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*, która w wolnym tłumaczeniu oznacza, że jeżeli ustawodawca nie czyni rozróżnień, to nie wolno tego czynić interpretatorowi⁴⁵.

Wyrażona w ten sposób sugestia o pełnej oraz *de facto* szybkiej indemnizacji rodzi pewne kontrowersje. W istocie wypadałoby bowiem stwierdzić, że tylko dobra kondycja finansowa sprawcy pozwala wywiązać się z przyjętego obowiązku restytucyjnego. Powyższe uprzywilejowanie osób dobrze sytuowanych materialnie rodzi tym samym uzasadnione wątpliwości natury konstytucyjnej, zwłaszcza zaś pytanie

⁴² Ewentualne ujawnienie się innych pokrzywdzonych po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu postępowania w trybie art. 59a k.k. uniemożliwia nie tylko skorzystanie z art. 59a k.k., lecz także skuteczne zainicjowanie nowego procesu karnego. Por. R. Zawłocki, *op. cit.*, s. 746.

⁴³ I. Sepiolo, *Pojednanie pokrzywdzonego ze sprawcą jako podstawa do umorzenia postępowania w świetle projektu Komisji Kodyfikacji Prawa Karnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2013, nr 2, s. 116.

⁴⁴ Wątpliwości takie nie powstają w przypadkach, gdy ustawodawca *expressis verbis* stanowi o naprawieniu szkody w całości lub części, tak np. w art. 46 § 1 k.k., bądź gdy określa wprost, że naprawienie szkody musi nastąpić w całości — np. art. 295 § 1 k.k. oraz art. 296 § 5 k.k.

⁴⁵ A. Bielska-Brodziak, *Interpretacja tekstu prawnego na podstawie orzecznictwa podatkowego*, Warszawa 2009, s. 80; R.A. Stefański, *Umorzenie restytucyjne...*, s. 429; D. Kuzelewski, K. Szczęsny, *Konsensualizm a kontrydiktoryjność procesu karnego. Uwagi na temat mediacji w świetle projektu nowelizacji k.p.k.*, [w:] *Kontrydiktoryjność w polskim procesie karnym*, red. P. Wiliński, Warszawa 2013, s. 414.

o kwestię respektowania w tego rodzaju przypadkach zasady równości wobec prawa — art. 32 ust. 1 Konstytucji RP⁴⁶. Dodatkowo należy także podkreślić, że idea natychmiastowej kompensaty nie koreluje również z sytuacjami, w których naprawienie szkody wymaga podjęcia czasochłonnych i nierzadko skomplikowanych starań⁴⁷. Stąd też zwraca się uwagę na potrzebę uelastycznienia tego przepisu, proponując, aby za satysfakcjonujące rozwiązanie uznać także samo zobowiązanie się do jej naprawienia w przyszłości. Uwzględnienie tej sugestii wymagałoby jednak dodatkowej ochrony dla pokrzywdzonego, polegającej przykładowo na wprowadzeniu do k.p.k. podstawy prawnej, uprawniającej do wznowienia postępowania, jeżeli sprawca uchylałby się od swoich zobowiązań⁴⁸.

W tym miejscu wypada również zaznaczyć, że posłużenie się przez ustawodawcę alternatywą łączną przy określeniu wspomnianego obowiązku sprawcy oznacza, że od decyzji pokrzywdzonego będzie zależało, czy wymagane w danym przypadku okaże się naprawienie obu postaci szkód, czy też tylko jednej z nich (materialnej bądź niematerialnej)⁴⁹. Zgodnie z brzmieniem niniejszego przepisu pojednanie oraz kompensacja muszą nastąpić przed rozpoczęciem przewodu sądowego w pierwszej instancji. Samo zaś uzgodnienie warunków wspomnianego naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę może nastąpić w drodze mediacji, jak również w ramach prywatnych negocjacji⁵⁰. Dodać przy tym należy, że pojednanie się sprawcy z pokrzywdzonym i naprawienie przez niego szkody lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę nie kreuje roszczenia, na podstawie którego sprawca mógłby domagać się od pokrzywdzonego złożenia stosownego wniosku. Stąd też — jak trafnie zauważa A. Pilch — „stan niepewności prawnej może w tym zakresie utrzymywać się przez długi okres”⁵¹.

⁴⁶ Por. R. Koper, *Warunki umorzenia...*, s. 17.

⁴⁷ D. Kuzelewski, K. Szczęsny, *op. cit.*, s. 414.

⁴⁸ Ł. Chojniak, W. Jasiński, *op. cit.*, s. 15.

⁴⁹ A. Lach, *op. cit.*, s. 140–141.

⁵⁰ A. Pilch, *Umorzenie postępowania w trybie projektowanego art. 59a k.k.*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 4, s. 94–106.

⁵¹ A. Pilch, *Umorzenie kompensacyjne (art. 59a k.k.)*, [w:] *Nowelizacja...*, s. 339.

W kontekście rozważanej tutaj problematyki należałoby również zastanowić się, czy brak uszczerbku w dobrach pokrzywdzonego bądź tylko wywołanie stanu zagrażającego tym dobrom wyłącza możliwość skorzystania z instytucji z art. 59a k.k.⁵² Odpowiedź twierdząca prowadziłaby do paradoksalnych rozstrzygnięć, godząc jednocześnie w racjonalność ustawodawcy oraz pozostając w jawnej kontradycji z sensem wnioskowania logicznego *a maiori ad minus*⁵³. Nierespektowanie jego postanowień oznaczałoby bowiem, iż konsekwencje prawnokarne dla sprawcy, który popełniając przestępstwo wyrządziłby szkodę pokrzywdzonemu, byłyby dla niego korzystniejsze od tych, które musiałby ponieść, jeżeli swoim zachowaniem spowodowałby jedynie ryzyko wystąpienia szkody. Przyjmując zatem, że instytucja z art. 59a k.k. mogłaby również dotyczyć przypadków, w których usiłowano jedynie popełnić przestępstwo, konieczne byłoby uczynienie zastrzeżenia, że przesłanka naprawienia szkody lub zadośćuczynienia wyrządzonej krzywdzie aktualizuje się tylko wówczas, gdy zgodnie z przepisami cywilistycznymi na sprawcy ciąży faktycznie obowiązek odszkodowawczy⁵⁴. Podobny kierunek interpretacji należałoby zastosować w odniesieniu do przypadków, gdy pokrzywdzony rzekł się dobrowolnie roszczenia odszkodowawczego, jak również, gdy zostało ono już zaspokojone, np. przez zakład ubezpieczeń⁵⁵.

Z brzmienia art. 59a § 1 k.k. wynika, iż z dobrodziejstwa przewidzianego w tym przepisie mogą skorzystać sprawcy czynów, pozosta-

⁵² Tak np. R.A. Stefański, *Umorzenie restytucyjne...*, s. 428.

⁵³ A. Pilch, *Umorzenie kompensacyjne (art. 59a k.k.)*, [w:] *Nowelizacja...*, s. 332.

⁵⁴ A. Jezusek, *op. cit.*, s. 111. Por. także orzeczenia, w których wskazano, że brak szkody w momencie wyrokowania nie daje podstaw do nałożenia na sprawcę obowiązku jej naprawienia. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2007 r., WK 30/06, Legalis 121875; Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2002 r., III KK 415/02, Legalis nr 60833.

⁵⁵ W piśmiennictwie podkreśla się przy tym, że pokrzywdzony nie powinien odnosić dodatkowych korzyści wskutek bycia beneficjentem odszkodowania. S. Szyrmer, *Wybrane zagadnienia związane z orzekaniem obowiązku naprawienia szkody, jako środka karnego*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2005, nr 1, s. 73. W tym miejscu należy również zaznaczyć, iż za dopuszczalne można by uznać dokonanie kompensacji bezpośrednio przez ubezpieczyciela sprawcy. Por. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2000 r., I KZP 5/00, OSNKW 2000, nr 7–8, poz. 55.

jących w sferze tzw. drobnej i średniej przestępczości. Kodeksowy dobór niniejszego katalogu opiera się w istocie na pewnej dowolności⁵⁶. Ustawodawca przewidział, że umorzenie postępowania na wniosek pokrzywdzonego będzie możliwe w odniesieniu do kodeksowych oraz pozakodeksowych⁵⁷ występów zagrożonych karą nieprzekraczającą 3 lat pozbawienia wolności, a także występów skierowanych przeciwko mieniu, zagrożonych karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności⁵⁸. W tym ostatnim przypadku zauważa się, że komentowana regulacja może dotyczyć nie tylko występów stypizowanych w rozdziale XXXV k.k., lecz także innych występów, w których mienie występuje jako uboczny przedmiot ochrony bądź przedmiot czynności wykonawczej⁵⁹. Taka wykładnia może jednak sprzyjać proliferacji analizowanego rozwiązania kodeksowego, prowadząc do nieuprawnionego, rozszerzającego ujęcia przesłanek stosowania tej instytucji⁶⁰. Ponadto, powyższy katalog uzupełnia konkretny przepis typizujący, co oznacza, że zakresem art. 59a k.k. jest także objęcie spowodowanie średniego uszczerbku na zdrowiu — art. 157 § 1 k.k.⁶¹ W tym miejscu należy także zaznaczyć, iż czysto literalna wykładnia art. 59a k.k. pozwala przyjąć, że uprawnionym do złożenia wniosku w trybie art. 59a k.k. jest nawet ten, którego dobro prawne nie stanowi podstawowego (głównego) przedmiotu ochrony w świetle wymienionych przepisów⁶². Niniejszy kierunek interpretacji pozostaje jednakże w sprzeczności z intencją projektodawców. W przekonaniu autorów nowelizacji, tylko naruszenie dobra o *stricte* indywidualnym charakterze (czyli w istocie konkretnego dobra, stanowiącego

⁵⁶ R.A. Stefański, *Umorzenie restytucyjne...*, s. 433.

⁵⁷ Chyba że przepisy ustaw szczególnych wyłączają zastosowanie przepisów kodeksu karnego (art. 116 k.k.).

⁵⁸ Nie ulega przy tym wątpliwości, że z umorzenia konsensualnego będą mogli skorzystać sprawcy występów zagrożonych tylko karami nieizolacyjnymi.

⁵⁹ M. Budyn-Kulik, *op. cit.*, s. 99.

⁶⁰ A. Jezusek, *op. cit.*, s. 106.

⁶¹ Powyższe wyliczenie podają za J. Skorupka [w:] Z. Brodzisz *et al.*, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2015, s. 95.

⁶² Por. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 1993 r., I KZP 6/93, OSNKW 1993, nr 5–6, poz. 28; M. Siewierski, J. Tylman, M. Olszewski, *Postępowanie karne w zarysie*, Warszawa 1974, s. 92; A. Rybak-Starczak, *Pokrzywdzony w postępowaniu karnym*, „Palestra” 2004, nr 7–8, s. 75–77.

bezpośredni przedmiot ochrony w ramach danego przepisu) umożliwia złożenie wniosku, o którym mowa w art. 59a k.k.⁶³

Analizując problematykę umorzenia konsensualnego wypada również wspomnieć, iż formalnym zastrzeżeniem dla stosowania rozważanej instytucji pozostaje art. 59a § 3 k.k., który stanowi, że rozwiązanie to nie znajduje zastosowania, jeżeli zachodzi szczególna okoliczność uzasadniająca, że umorzenie postępowania byłoby sprzeczne z potrzebą realizacji celów kary. Wyekstrahowanie „szczególnej okoliczności” sugerowałoby, że możliwość nieuwzględnienia wniosku o umorzenie została w istocie ograniczona do wyjątkowych sytuacji⁶⁴. Więcej kontrowersji wzbudza natomiast formuła nawiązująca do „celów kary”. Pomimo że zwrot ten nie stanowi nowości (np. art. 58 k.k., 59 k.k., 69 k.k., 75a k.k.), to jednak jego wykładnia wzbudza nadal pewne wątpliwości interpretacyjne. W ocenie S. Żółtka cele te zostały sformułowane w art. 53 § 1 k.k. oraz w art. 54 § 1 k.k. i w konsekwencji są nimi prewencja indywidualna oraz generalna⁶⁵. Natomiast w ramach szerszej, a przy tym bardziej przekonującej wykładni wskazano na potrzebę uwzględnienia w tym zakresie także celu sprawiedliwościowego, związanego ze stopniem winy sprawcy oraz stopniem społecznej szkodliwości jego czynu⁶⁶. Ponadto, należy w tym miejscu zaznaczyć, iż rozważane zastrzeżenie z art. 59a § 3 k.k. wzbudza wątpliwości nie tylko natury karnomaterialnej, lecz także karnoprocesowej. Ustawodawca wprowadził rozstrzygnięciem, że odmowa uwzględnienia wniosku w oparciu o wskazaną podstawę jest zaskarżalna (art. 23b § 2 k.p.k.), ale jednocześnie nie sprecyzował, jakie konsekwencje powoduje wniesienie niniejszego zażalenia. W kontekście obowiązujących przepisów wypadałoby przychylić się do stanowiska, że na etapie postępowania przygotowawczego wspomniany środek zaskarżenia nie

⁶³ Por. A. Pilch, *Umorzenie kompensacyjne (art. 59a k.k.)*, [w:] *Nowelizacja...*, s. 337; zob. także Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2010 r., IV KK 316/09, Legalis nr 240719; por. w tym zakresie także R. Kmiecik, *Ustawowa definicja pokrzywdzonego (uwagi na tle art. 40 k.p.k.)*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*” 1977, nr 24, s. 164–170; W. Posnow, *Rozważania nad pojęciem pokrzywdzonego w procesie karnym*, „*Państwo i Prawo*” 1979, nr 8–9, s. 142–144.

⁶⁴ A. Pilch, *Umorzenie kompensacyjne (art. 59a k.k.)*, [w:] *Nowelizacja...*, s. 340.

⁶⁵ S. Żółtek [w:] M. Błaszczuk *et al.*, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 32–116*, t. 2, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2010, s. 325, 335.

⁶⁶ J. Skorupka, *op. cit.*, s. 95.

stanowi przeszkody dla podejmowania dalszych czynności w sprawie, natomiast zaistnienie tej okoliczności po wpłynięciu aktu oskarżenia powinno skutkować odroczeniem postępowania aż do momentu wydania stosownego orzeczenia⁶⁷. Wydaje się przy tym, iż odmowa uwzględnienia wniosku z uwagi na zaistnienie rozważanej okoliczności, nie przekreśla możliwości ponownego wystąpienia z wnioskiem. Zdaniem A. Pilch tego rodzaju sytuacja jest dopuszczalna, jeżeli zmienia się okoliczności pozwalające na podjęcie odmiennej decyzji przez właściwy organ w tym zakresie (chodzi tu zatem o wcześniejsze braki we wniosku, które posiadały charakter usuwalny)⁶⁸.

Konkludując powyższe rozważania, należałoby również zastanowić się nad oceną omawianego rozwiązania. Z jednej strony można by przyjąć, że analizowane umorzenie konsensualne posiada pewne walory, gdyż m.in. przyspiesza postępowanie, nie wciąga w zawile tryby machiny wymiaru sprawiedliwości, a także zapewnia, że informacja o umorzeniu nie będzie odnotowywana w Krajowym Rejestrze Karnym. Z drugiej jednak strony, nie sposób pominąć, iż komentowana instytucja implikuje pewne niebezpieczeństwa. Należy bowiem przypomnieć, że skoro naprawienie szkody nie kreuje roszczenia, na podstawie którego sprawca mógłby domagać się od pokrzywdzonego złożenia stosownego wniosku, to tym samym pozostaje mu tylko polegać na lojalności pokrzywdzonego. Ograniczone zaufanie do pokrzywdzonego, nawet po złożeniu przez niego wniosku, nakazywałoby tym samym zadbać o kwestie dowodowe związane z naprawieniem szkody, które nie pozostaną bez znaczenia dla zastosowania innych, wprawdzie mniej korzystnych dla sprawcy, konsekwencji karnoprawnych (np. nadzwyczajnego złagodzenia kary). Atrakcyjność niniejszej instytucji wydaje się także wątpliwa w kontekście jej zastosowania przy przestępstwach prywatnoskargowych czy przestępstwach wnioskowych⁶⁹.

⁶⁷ Tak A. Pilch, *Umorzenie kompensacyjne...*, s. 63.

⁶⁸ *Ibidem*, s. 61–62.

⁶⁹ C. Kąkol, *Blaski i cienie obecnej oraz przyszłej mediacji w sprawach karnych*, [w:] *Mediacja w prawie*, red. J. Czapska, M. Szelań-Dylewski, Kraków 2014, s. 362; A. Lach, *op. cit.*, s. 145.

Ponadto, realizowany za pośrednictwem umorzenia konsensualnego „prywatny” sposób rozliczania z odpowiedzialności karnej⁷⁰ nakazuje również zastanowić się, czy w świetle analizowanej instytucji, pozwalającej na „wykupienie się” od karzącego miecza Temidy, prawo karne nie zatracą *de facto* swojej tożsamości, rezygnując z — jak może się wydawać — właściwego sobie, publicznoprawnego rodowodu?

Issues of consensual discontinuation of proceedings

Summary

The purpose of the article is to discuss the institution of consensual discontinuation of proceedings, in force since 1 July 2015 (Article 59a of the Penal Code). The study focuses in particular on the legal character of this solution and implications of the codex allowing for its application. For this reason, statutory conditions were analyzed, related to a) the violator, b) the act committed by the violator, c) victim's behaviour, d) limitations regarding the possibility to use the discussed institution.

Keywords: victim's application, punishment purposes, reconciliation of the violator and the victim, follow-up agreement.

⁷⁰ Zob. M. Peno, *O odpowiedzialności karnej, uzasadnieniu kary i koncepcji komunikacyjnej kary*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2014, nr 2, s. 106.